

АНАЛІТИЧНА ДОВІДКА

за результатами опитування стейкхолдерів проєкту освітньо-наукової програми «Право» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти у Державному університеті економіки і технологій

Опитування проведено у лютому 2026 року в межах громадського обговорення проєкту освітньо-наукової програми D8 «Право» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

Мета опитування:

- отримання зворотного зв'язку від стейкхолдерів щодо доцільності запровадження освітньо-наукової програми D8 «Право» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти;
- оцінювання актуальності проєкту програми з урахуванням сучасних потреб правничої науки, практики та ринку праці;
- визначення відповідності змісту, структури та результатів навчання вимогам третього рівня вищої освіти;
- виявлення ступеня узгодженості програмних компетентностей і результатів навчання з очікуваними професійними та науковими функціями майбутніх докторів філософії у галузі права;
- отримання пропозицій і рекомендацій щодо вдосконалення проєкту програми перед її затвердженням.

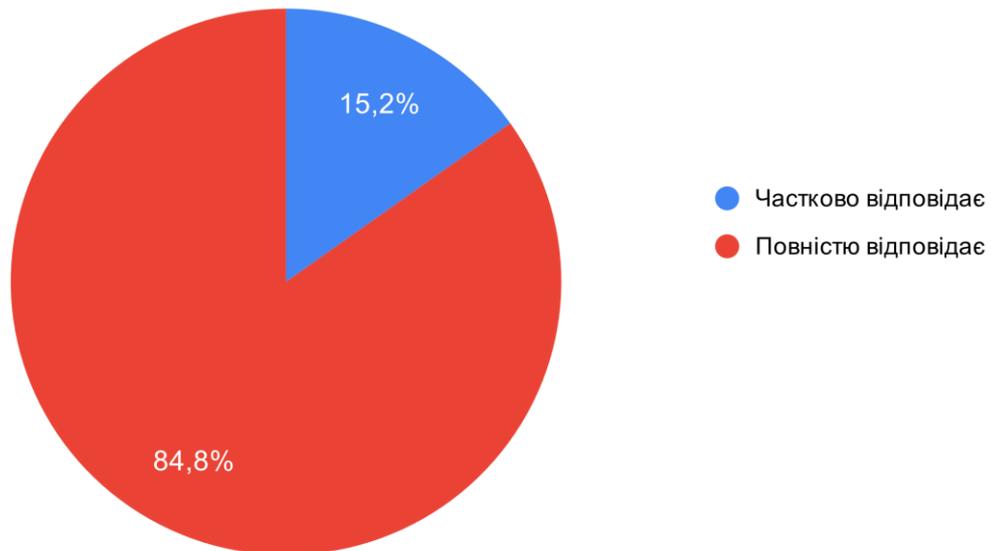
До опитування було залучено 34 стейкхолдери — представники науково-педагогічної спільноти, роботодавців, органів державної влади, судової та правоохоронної системи, адвокатури, наукових установ, громадських організацій і бізнесу: Агакарян Наір (ФОП), Анна Назім (Державний університет економіки і технологій), Надія Скляр (Державний університет економіки і технологій), Самойленко Валерія (Державний університет економіки і технологій), Анна Звєгінцева (Державний університет економіки і технологій), Максименко Юлія (Державний університет економіки і технологій), Рева Станіслав (Донецький державний університет внутрішніх справ), Кравець Анастасія (Центрально-Міський районний суд міста Кривого Рогу Дніпропетровської області), Адвокат Наталія (ФОП), Медвідь Анна (ТОВ «ЮРИСТЕК ГРУП»), Поліщук Оксана (Криворізький державний педагогічний університет), Мердова Ольга (Донецький державний університет внутрішніх справ), Калініна Аліна (Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України), Халимон Сергій (Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького), Галай Вікторія (Київський інститут Національної гвардії України), Нестеренко Олексій (Інгулецький районний суд міста Кривого Рогу Дніпропетровської області), Марія Фролова (Державний університет економіки і технологій), Бусакевич Антон (Криворізький навчально-науковий інститут НУ «ОЮА»), Бондаренко Крістіна (Донецький державний університет внутрішніх справ), Кулініч Олександр (Державний університет економіки і технологій), Рекуненко Тетяна (Харківський національний університет внутрішніх справ), Смушков Андрій (Державний університет економіки і технологій), Горскіна Дар'я (Державний університет економіки і технологій), Марусяк Олександр (Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України), Андрій Молчанов (Адвокатське бюро «Андрія Молчанова»), Олександр Сіфоров (Одеський державний університет внутрішніх справ), Абдель Фатах Анна (Криворізький національний університет), Сергій Перепьолкін (Університет митної справи та фінансів), Тетяна Болозенко (ФОП), Анастасія Ратушна (ФОП), Оксана Чорна (ФОП), Олена Шафранова (ГО «Право Є!»), Мирослав Потоцький (Донецький державний університет внутрішніх справ), Сергій Барган (Криворізький національний університет).

Склад учасників опитування є репрезентативним і охоплює ключові групи зацікавлених сторін, дотичних до підготовки здобувачів третього рівня вищої освіти у галузі права. Це забезпечує об'єктивність отриманих результатів, їх практичну значущість та відповідність принципам залучення стейкхолдерів до розроблення освітніх програм.

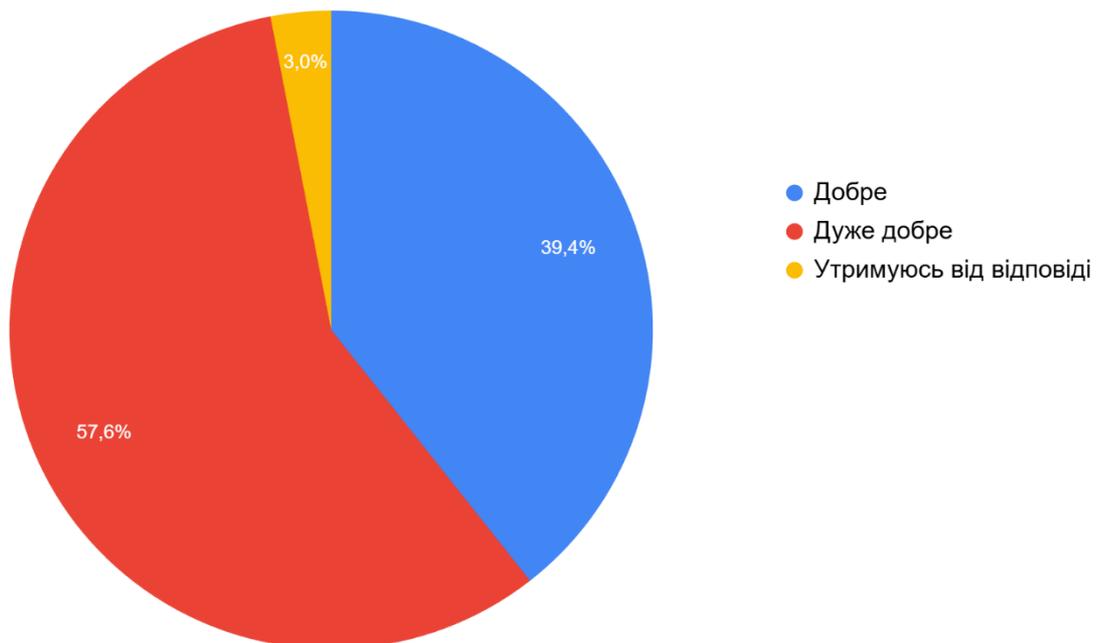
Узагальнені результати опитування стейкхолдерів подано у вигляді діаграм та скріншотів відповідей респондентів.

Оцініть доцільність реалізації ОНП в регіоні:

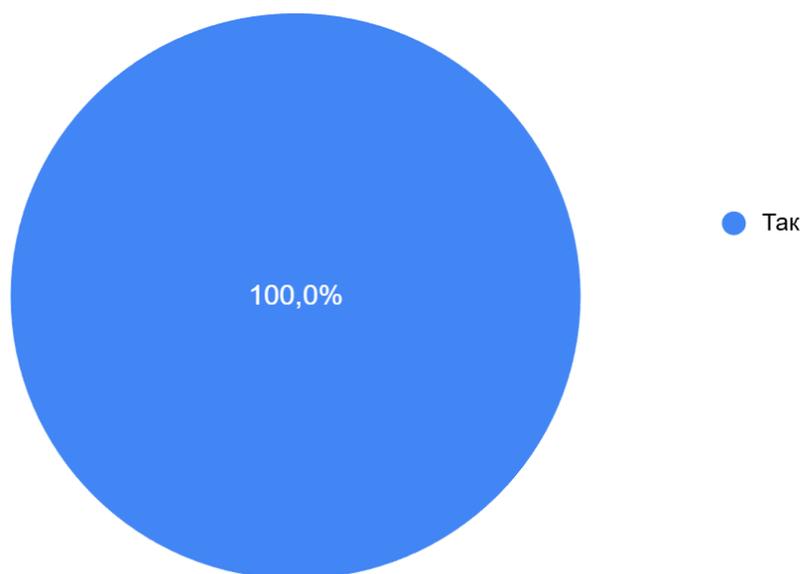
Наскільки, на вашу думку, освітньо-наукова програма відповідає сучасним вимогам ринку праці?

Оцініть якість, зміст і структуру ОНП:

Чи сприяють форми і методи навчання досягненню заявлених цілей ОНП та програмних результатів, що заявлені у силабусах?

Що, на вашу думку, варто включити до ОНП, щоб вона готувала фахівців, затребуваних на ринку праці? ▾

Залучати до викладання більше практикуючих спеціалістів.

Рекомендую скорегувати назву освітнього компонента Англійська мова наукового спрямування. Така назва не відповідає підготовці здобувачів третього рівня, і наприклад більше дотичним буде , наприклад, Академічна англійська мова

ОК міжнародно-правового та європейського змісту

Більше практичних кейсів

Більше практичних завдань та вивчення та прогалин й колізій права

Онлайн-вебінари з практичними працівниками

Філософію, соціологію, психологію

участь у реальних правових кейсах, більше практики

Поєднання теоретичних знань з їх практичним застосуванням

Гадаю, що в цілому ОНП містить для цього необхідні компоненти

Використання штучного інтелекту в юридичній аналітиці та автоматизації юридичних процесів

Положення щодо інформаційної безпеки

Включити сертифіковані курси (наприклад медіація)

Вважаю програму абсолютно максимально наповненою і актуальною.

До складу робочої групи ОНП варто включити пердставників зовнішних стейкхолдерів

Все добре

Магістерська програма також складатися з розбору реальних кейсів (Clinical Legal Education) спільно з практикуючими

Всі надані компоненти достатні для готування фахівців для ринку праці

Якими фаховими компетенціями та результатами навчання, на Вашу думку, повинен володіти фахівець за освітньо-науковою програмою?

Вміння швидко аналізувати великий об'єм інформації та виокремлювати головне

Мати знання з усіх дотичних сфер та глибокі знання за фахом.

Педагогічними, як мінімум

Освітня програма з права повинна сформувати не лише глибоке розуміння правових систем, а й здатність критично аналізувати законодавство в контексті євроінтеграції, захисту прав людини та соціальної справедливості. Набуті компетенції – від правозастосування до цифрової юридичної грамотності – дозволяють ефективно діяти як у науковій, так і в практичній професійній діяльності.

Як мінімум визначеними у стандарті.

Комплексне бачення ситуації, розуміння шляхів вирішення неодноразових завдань, знання останніх та актуальних змін законодавства, вміння комунікувати з різними психотипами людей

ФК: Здатність до глибоко теоретико-правового аналізу, здатність критично аналізувати чинне законодавство та практику його застосування, аналізувати судову практику, здатність формулювати науково обґрунтовані правові висновки та рекомендації

РН: розробляти пропозиції щодо вдосконалення законодавства та практики його застосування на основі результатів дослідження

Вміти працювати з законопроектами, зокрема аналіз та надання пропозицій, створювати юридичні формули вирішення складних юридичних питань

Складати нормативні документи

Теоритичними та практичними

формулювати самостійну наукову проблему у сфері права

Фахівець за освітньо-науковою програмою з права має поєднувати глибокі теоретичні знання, сучасні науково-дослідницькі та практичні юридичні навички, міжнародну й цифрову компетентність, а також високі стандарти професійної етики.

ОНП містить достатній перелік СК та ПР для підготовки фахівця відповідного рівня

Здатність проводити оригінальні дослідження
Здійснювати експертну діяльність у сфері права

Фахівець за освітньо-науковою програмою (рівень PhD у сфері права) повинен володіти комплексом дослідницьких, аналітичних та професійно-методологічних компетентностей, що забезпечують здатність до самостійної наукової та експертної діяльності.

Фахівець за освітньо-науковою програмою «Право» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти повинен володіти здатністю до проведення оригінальних наукових досліджень у галузі права, які генерують нові знання та вносять значний внесок у розвиток правової науки, а також уміннями критично аналізувати, оцінювати і синтезувати нові та комплексні ідеї в контексті сучасних правових викликів. Такий фахівець має демонструвати глибоке розуміння методології правових досліджень, здатність до інноваційної діяльності в академічному та професійному середовищі, готовність до викладацької роботи у закладах вищої освіти, уміння ефективно комунікувати результати власних наукових досліджень як у фаховому середовищі, так і для широкого загалу. Крім того, випускник третього рівня вищої освіти повинен володіти компетентностями щодо експертної оцінки складних правових проблем, формування правової політики, здатністю до міждисциплінарної співпраці, дотримання академічної доброчесності та етичних стандартів наукової діяльності, а також бути готовим до постійного професійного саморозвитку та участі у вирішенні актуальних суспільних проблем через призму правового регулювання.

Критичне мислення, навички управління людьми, soft, hard skills

Має бути гнучким до змін і реагування на оновлення законодавства, володіти знаннями міжнародних нормативних актів

Здійснювати аналіз і розв'язання проблемних правових питань

Все добре

Фахівець за освітньо-професійною програмою «Право» повинен володіти сукупністю професійних компетенцій і результатів навчання, що забезпечують його готовність до ефективної правозастосовної діяльності.

До основних фахових компетенцій належать здатність розуміти систему права України, її принципи та джерела, знання основних галузей права, уміння тлумачити та застосовувати норми права до конкретних правових ситуацій. Важливою є здатність здійснювати правову кваліфікацію фактів, аналізувати судову практику та готувати юридичні документи різних видів.

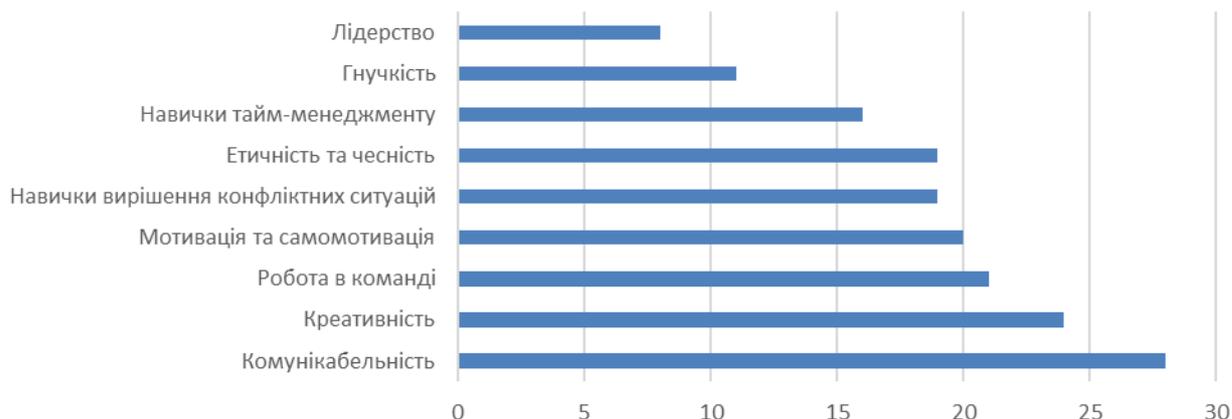
Не менш значущими є процесуальні та комунікативні компетенції, зокрема володіння юридичною мовою, навички правового консультування, представництва та захисту прав і законних інтересів осіб у встановлених законом процедурах. Фахівець з права повинен дотримуватися принципів професійної етики, доброчесності та верховенства права.

За результатами навчання випускник освітньо-професійної програми «Право» має продемонструвати знання чинного законодавства України, уміння приймати обґрунтовані правові рішення, аргументовано відстоювати правову позицію та нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності.

Отже, підготовка фахівця з права спрямована на формування високого рівня правової культури, аналітичного мислення та практичних навичок, необхідних для реалізації правничої професії в умовах сучасного правового середовища.

Результат навчання повинен складати не нижче середнього

Які, на Вашу думку, «м'які навички» (soft skills) є найважливішими для здобувача освіти за ОНП:

Надайте свій коментар або побажання щодо покращення якості освітньо-наукової програми:

Залучення практикуючих спеціалістів, тісна співпраця з майбутніми роботодавцями.

Запровадити досвід інших ЗВО

Враховати зауваження щодо формулювання назви освітнього компонента Англійська мова наукового спрямування

1. Усунути будь-які повтори щодо назв і змісту ОК, які було опановано під час навчання на бакалавраті та в магістратурі. 2. Переглянути назву та зміст або доцільність викладання ОК "Сучасні правові системи". 3. Максимально збільшити обсяг ОК, за вибором здобувачів.

Не можу бути об'єктивною

Важливим є системне залучення здобувачів до аналізу судової практики, нормотворчих процесів та міждисциплінарних досліджень, а також розширення академічної мобільності й публікаційної активності. Особливу увагу слід приділити розвитку навичок академічного письма, наукової комунікації та дотриманню принципів академічної доброчесності.

Науковці мають народжуватись не в комфортних кабінетах, а на полі бою - в залах судових засідань.

У структурно-логічній схемі освітньої складової освітньо-наукової програми варто видалити текстуальне згадування про види підготовки здобувачів вищої освіти (загальна, професійна, практична).

У визначенні вибіркового компонента освітньої складової освітньо-наукової програми необхідно прибрати згадування про те, що здобувач обирає по одній освітній компоненті з Базисної вибіркової складової для третього (освітньо-наукового) рівня, затверджених Вченою радою Університету у 2,3 семестрах, оскільки це суперечить вимогам ЗУ «Про Вищу освіту», адже здобувач має право обирати освітню компоненту з будь-якої ОПП або ОНП університету незалежно від рівня вищої освіти та спеціальності.

У розділі 4 "Наукова складова освітньо-наукової програми" доцільно замінити словосполучення "власне наукове дослідження" на "індивідуальне наукове дослідження".

Проведення практичних занять

Більш наполегливо

У переліку освітньої складової ОНП у визначенні обов'язкових компонентів доцільно видалити наявний поділ компонентів на відповідні цикли, а також прибрати назви зазначених циклів

Доцільно посилити практикоорієнтовану складову освітньо-наукової програми, зокрема через роботу з реальними правовими кейсами, нормотворчими проектами та судовою практикою ЄСПЛ

Освітньо-наукову програму з права доцільно посилити інтеграцією реальних кейсів, міждисциплінарних і цифрових компонентів та системною співпрацею з практиками й міжнародним академічним середовищем.

У четвертому розділі ОНП (Наукова складова освітньо-наукової програми) у змісті наукової роботи здобувача за перший рік в частині фрази "...здійснення огляду та аналізу існуючих поглядів та підходів, що розвинулися в сучасній науці, ... за обраним напрямом" варто ще додати: "а також судової практики"

Доцільно здійснити текстуальне корегування СК08, що належить до Додаткових спеціальних (фахових, предметних) компетентностей, оскільки він фактично перекликається за змістом з СК02 та СК04.

Пропозиція: Необхідно зменшити до 3-х кредитів фахову науково-педагогічну практику (ОК1.5.1).

Назву ОК1.2.2. «Науково-педагогічний семінар» доцільно змінити. В цьому випадку, як вбачається, слушною була б назва «Теорія та методологія викладання у вищій школі».

Як на мене, назва освітньої компоненти "Фахова науково-педагогічна практика" потребує уточнення, адже у самій конструкції «науково-педагогічна практика» вже "зашитий" фаховий вимір (бо це практика за профілем ОНП: і наукова, і викладацька діяльність у відповідній галузі). Тому слово «фахова» тут часто виглядає як надлишкове. Але це на розсуд робочої групи

Програма повинна мати не тільки наукову підготовку але й включати здобуття навичок роботи з інструментами цифрової трансформації

Вважаю, що для підсилення освітньо - наукової програми було б не зайвим додати також навчання з медіації та її розуміння

Конкретних пропозицій не маю

Програма відповідає вимогам сьогодення

Все добре

Дякую за чіткі надані освітньо професійні програми

Які формати співпраці з університетом ви б вважали корисними для розвитку ОНП?
Обмін напрацюваннями та співпраця з вузькопрофільними викладачами.
академічна мобільність
спільні науково-практичні семінари з міжнародними організаціями
Проведення тематичних конференцій та круглих столів
Практичні семінари
Гостьові лекції, реалізація спільних науково-дослідних проектів, академічна мобільність
Співпраця з судами, іншими вузами, у тому числі й закордонними
Систематичний збір відгуків роботодавців щодо відповідності підготовки здобувачів вимогам ринку.
Рецензування освітньо-наукових програм та навчальних програм навчальних дисциплін
Співпраця з судами
Фізична Присутність під час лекцій
проведення навчальних занять в рамках академічної мобільності
організацію стажувань і гостьових лекцій для здобувачів
Стажування з практикуючими юристами
Участь здобувачів в модерованих судових засіданнях на базі суду
Залучення аспірантів до розробки реальних законопроектів за запитом органів влади Залучення до виконання НДР Гостьові лекції від практиків
Участь у спільних наукових заходах.
Проведення спільних наукових заходів
Гостьові лекції, дискусійні платформи, заходи академічної мобільності
Залучення провідних юридичних компаній до процесу щорічного перегляду вибіркового дисциплін
Змішаний, онлайн та офлайн
Стажування здобувачів на базі місцевих суддів, залучення до взаємодії судді та помічників у проведенні наукових заходів
Надання практикуючих занять
Усі формати використовуються
Проведення спільних вебінарів

Які недоліки ви бачите в підготовці випускників і що, на вашу думку, варто покращити?

Мають не достатні навички: роботи з документами; виконання практичних завдань; невміння самостійно шукати та аналізувати інформацію необхідну для виконання завдання. Слабкі аналітичні навички.

Не достаня участь студенського середовища у грантових проєктах
надмірна теоретичність окремих дисциплін

Якщо ОП називають право, а у її змісті основна увага приділена праву, яке створюється органами державної влади, то і називати таке ОП треба "Державне право". Отже, треба змінювати співвідношення часу для вивчення державного права та міжнародного права в усіх ОП "Право". Тим більше, міжнародне право та право ЄС мають пріоритет перед внутрішньодержавним правом

Не могу бути об'єктивною

Більше розвивати практичні навички в різних галузях права

Низький рівень "self-management". Брак навичок самоорганізації, тайм-менеджменту та здатності працювати без постійного нагляду (мікроменеджменту).

Немає

Наполегливість щодо знань отриманих

Серед основних недоліків варто відзначити недостатню практичну спрямованість підготовки та обмежений досвід роботи з реальними правовими кейсами, судовою практикою

Основними недоліками є надмірна теоретизованість, слабкий зв'язок із практикою та сучасними технологіями, тому варто посилити кейс-орієнтоване навчання, розвиток прикладних навичок і інтеграцію legal tech та міжнародних стандартів.

Посилення підготовки з іноземних мов

Збільшення кількості годин на роботу з базами даних

Пропозиція: Необхідно зменшити до 3-х кредитів фахову науково-педагогічну практику (OK1.5.1).

Серед найбільш типових недоліків підготовки випускників можна узагальнено виокремити розрив між теоретичними знаннями та практичними навичками їх застосування (зокрема у роботі з судовою практикою, доказами та процесуальними документами), недостатню сформованість системного правового мислення й уміння будувати доказову правову позицію, нерівномірний рівень академічного письма та дослідницької культури (методологія, робота з джерелами, добросовісність), обмежену цифрову компетентність (правова аналітика даних, електронні докази, кібербезпека), а також дефіцит «м'яких» навичок професійної комунікації, командної взаємодії та управління часом; відповідно, доцільно посилити практикоорієнтоване навчання через кейси, моделювання процедур і клінічні/стажувальні формати, системно вбудувати модулі з методології та академічного письма, розширити навчання з цифрового права і роботи з електронними доказами, запровадити чіткі індикатори компетентностей і прозорі критерії оцінювання, а також активніше залучати роботодавців і практиків до формування змісту дисциплін.

Недоліків немає

Я не бачу за весь час співпраці жодних недоліків

Недоліків не вбачаю

Недоліки відсутні

Усе добре

Не виявлено недоліків

Які навички та компетентності, на вашу думку, є найважливішими для сучасного фахівця у вашій сфері?

Аналітичне та критичне мислення, здатність застосовувати норми права у складних і нестандартних ситуаціях, комунікаційні навички та вміння аргументувати правову позицію, як усно, так і письмово

Комунікабельність, дотримання етики, креативність, постійне підвищення знань, не тільки в галузі права

Комунікація та співпраця. Вміння працювати в команді, переговори, активне слухання.

Цифрова грамотність. Впевнене користування технологіями, інформаційна безпека.

Лідерство

Філософія та психологія

здатність до самостійних аналітичних і наукових досліджень, уміння працювати з національною та міжнародною судовою практикою, а також навички критичного мислення й аргументованого правового аналізу.

Для сучасного фахівця з права найважливішими є аналітичне мислення, практичні юридичні навички, дослідницька та цифрова компетентність, ефективна комунікація (зокрема англійською) і високі етичні стандарти.

Дотримання етичних стандартів у науковій роботі

Цифрова грамотність. Робота з інформаційними системами та базами даних

На мою думку, для сучасного фахівця у сфері права найважливішими є ґрунтовні знання законодавства та вміння правильно його застосовувати на практиці. Водночас не менш значущими є аналітичне мислення, здатність працювати з великими обсягами інформації та швидко орієнтуватися в змінах нормативної бази. Важливу роль відіграють комунікаційні навички, уміння аргументовано відстоювати позицію та вести переговори. Також необхідними є професійна етика, відповідальність, стресостійкість і навички роботи з сучасними цифровими інструментами.

Навички кризового менеджменту

Для сучасного фахівця у сфері права, який навчається за освітньо-науковою програмою третього рівня, найважливішими є компетентності, що поєднують високий рівень наукового та професійного юридичного мислення: здатність самостійно формулювати й розв'язувати складні правові проблеми на основі методологічно коректного дослідження; критично працювати з нормативними актами, доктриною та судовою практикою (включно з європейськими стандартами прав людини), будувати доказову аргументацію й прогнозувати наслідки правозастосування; генерувати практичні рекомендації для вдосконалення правового регулювання та управління ризиками; ефективно комунікувати результати (академічне письмо, публічні виступи, професійна взаємодія українською та іноземною мовами); застосовувати цифрові інструменти й працювати з даними та електронними доказами з дотриманням вимог кібербезпеки й захисту інформації; а також демонструвати педагогічну майстерність для передавання знань у вищій школі, безумовну академічну добросесність, етичну відповідальність і стійкість у прийнятті рішень в умовах невизначеності.

Вміння аналізувати судові рішення, прогнозування своєї стратегії

Гнучкість, етичність, принциповість

Професіоналізм і комунікативність

Робота в команді, гнучкість, етичність та чесність

Які практичні завдання або реальні кейси ви могли б запропонувати для ефективного здобуття освіти здобувачів?
Робота у клієнтських кейсах разом з адвокатом.
Завдання з розвитку аналітичного мислення
аналіз справ ЄСПЛ
В рамках кожної ОК обов'язково приділяти увагу вивченню аналогічних положень в праві ЄС; аналізу практики суду ЄС та ЄСПЛ.
Практичні приклади в сфері господарського, сімейного та цивільного права
Екологічне, договірне, сімейне право.
Фізична участь у судових процесах
Для ефективного здобуття освіти доцільно використовувати аналіз реальних судових справ (зокрема практики Верховного Суду та ЄСПЛ), підготовку проектів нормативно-правових актів і правових висновків для конкретних правових ситуацій. Корисними також є кейси з оцінки регуляторного впливу, моделювання судових процесів, підготовка rolisு rareps та участь здобувачів у міждисциплінарних проектах із практиками
Варто використовувати аналіз судових справ і підготовку процесуальних документів, моделювання переговорів та судових засідань, правовий аудит договорів і комплаєнс-кейси, підготовку правових висновків для реальних клієнтів, а також дослідження регуляторних викликів у сферах ІТ, бізнесу й міжнародного права.
Проведення модерованих судових засідань студентами в приміщенні суду, за участю судді, адвоката, прокурора в якості експертів
Розробка проекту змін до нормативного акту з урахуванням європейських стандартів
Для здобувачів рівня PhD доцільно запропонувати завдання, яке поєднує наукову новизну, критичний аналіз та елементи нормотворчості.
Дослідницько-нормотворчий кейс: «Конституційні межі обмеження прав людини в умовах воєнного стану»
Суть завдання: Здобувачам пропонується змодельована ситуація: держава ухвалює нові законодавчі зміни, що розширюють повноваження органів виконавчої влади під час воєнного стану (наприклад, у сфері обмеження свободи пересування або доступу до інформації). Виникає питання їх відповідності Конституції України та міжнародним стандартам.
Оскільки я є фахівцем з адміністративного права та поліцейстики та маю 18-річний досвід науково-педагогічної діяльності, то могла б із задоволенням поділитися своїми кейсами щодо методики викладання, проведення наукових досліджень
Практичні завдання не у вигляді задач, а до прикладу розробити правки до чинного закону або кодексу та в результаті провести аналіз наслідків цих змін
На разі важко визначити.
Усе добре
Практичні завдання виконувати безпосередньо під час стажування та використовувати знання

Узагальнені результати опитування свідчать про загалом позитивне сприйняття стейкхолдерами проекту освітньо-наукової програми D8 «Право» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

Переважає більшість респондентів підтвердила актуальність розроблення такої програми та її відповідність сучасним потребам розвитку правничої науки, держави та суспільства. Учасники опитування зазначили, що підготовка здобувачів ступеня доктора філософії у галузі права є важливою умовою формування висококваліфікованих наукових і науково-педагогічних кадрів, здатних здійснювати фундаментальні та прикладні дослідження, а також брати участь у вдосконаленні правової системи.

Респонденти позитивно оцінили структуру проекту програми, логіку побудови освітніх компонентів та їх спрямованість на формування дослідницьких компетентностей. Відзначено, що програма поєднує фундаментальну правничу підготовку з розвитком навичок наукової діяльності, критичного мислення, аналітичних здібностей і здатності до самостійного розв'язання складних наукових завдань.

Важливою перевагою проекту програми учасники обговорення вважають орієнтацію на підготовку фахівців, здатних до наукової, експертно-аналітичної, нормотворчої та

педагогічної діяльності. Також було підкреслено значення формування навичок академічної комунікації, у тому числі іноземною мовою, участі у міжнародних наукових заходах і публікації результатів досліджень.

Окрему увагу стейкхолдери звернули на необхідність врахування актуальних викликів правової сфери, пов'язаних із трансформацією законодавства, євроінтеграційними процесами, розвитком цифрового суспільства та безпековими аспектами функціонування держави.

Водночас частина респондентів висловила **рекомендації** щодо подальшого вдосконалення проєкту освітньо-наукової програми. Зокрема, запропоновано:

- посилити практичну складову підготовки здобувачів, зокрема через активніше залучення представників правничої практики до освітнього процесу;
- розширити можливості міждисциплінарних досліджень із урахуванням сучасних викликів розвитку права, держави та суспільства;
- активізувати співпрацю з органами державної влади, судовими та правоохоронними органами, адвокатурою та іншими інституціями правничої сфери;
- розвивати взаємодію з науковими установами та міжнародними партнерами з метою підвищення рівня наукових досліджень;
- забезпечити подальший розвиток індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів третього рівня вищої освіти;
- розширити вибірку складову освітньо-наукової програми.

Загалом отримані результати свідчать про зацікавленість професійної та наукової спільноти у впровадженні освітньо-наукової програми та її потенційну значущість для підготовки докторів філософії у галузі права.

Проведене опитування підтверджує ефективність залучення стейкхолдерів до процесу розроблення освітніх програм та відповідність цього процесу принципам студентоцентрованого навчання і забезпечення якості вищої освіти.

Таким чином, результати опитування підтверджують доцільність запровадження освітньо-наукової програми D8 «Право» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти та її відповідність сучасним вимогам підготовки наукових кадрів у галузі права.

Проєкт програми отримав загалом позитивну оцінку з боку стейкхолдерів, які відзначили його актуальність, цілісність, практичну спрямованість і орієнтацію на формування дослідницьких компетентностей здобувачів. Висловлені пропозиції та рекомендації мають конструктивний характер і можуть бути враховані під час подальшого доопрацювання проєкту перед його затвердженням.

Отримані результати опитування підтверджують підтримку професійною, науковою та освітньою спільнотою запровадження зазначеної освітньо-наукової програми та свідчать про її потенційну спроможність забезпечити підготовку конкурентоспроможних докторів філософії у галузі права, здатних до проведення самостійних наукових досліджень і професійної діяльності в умовах сучасних викликів.